

СПІВРОБІТНИЦТВО В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНА-ЄС

ШОСТИЙ СПЛЬНИЙ ЗВІТ УКРАЇНА-ЄС

Виконання Меморандуму між Україною та ЄС про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі протягом 2011 року

ЗАГАЛЬНИЙ СТАН

Співробітництво в енергетичній галузі залишається однією з ключових сфер відносин між Україною та ЄС.

У рамках виконання Плану дій Україна-ЄС 1 грудня 2005 року було підписано Меморандум про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі між Україною та ЄС (Меморандум про порозуміння). Меморандум про порозуміння визначає, яким чином обидві сторони планують організувати спільну роботу зі зближенням своїх енергетичних ринків. Виконання Меморандуму про порозуміння продовжує розглядатись як важлива складова Порядку денного Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Меморандум про порозуміння визначає спільну стратегію поступової інтеграції енергетичного ринку України до енергетичного ринку ЄС і складається з "дорожніх карт", що охоплюють такі сфери: (1) ядерна безпека; (2) інтеграція ринків електроенергії та газу; (3) безпека енергопостачання та транзиту вуглеводнів; та (4) вугільна галузь. Починаючи з березня 2008 року Меморандум про порозуміння також включає п'яту "дорожню карту", що має на меті підсилення співробітництва у сфері енергоефективності та розвитку відновлюваних джерел енергії.

П'ять звітів про хід виконання Меморандуму про порозуміння протягом періоду з 2006 р. по жовтень 2010 р. були представлені на самітах Україна-ЄС, що відбулися, відповідно, 27 жовтня 2006 р. у Гельсінкі, 14 вересня 2007 р. у Києві, 9 вересня 2008 р. у Брюсселі, 4 грудня 2009 р. у Києві та 22 листопада 2010 р. у Брюсселі. У цьому шостому Спільному звіті наведено основні результати, досягнуті у ході виконання Меморандуму про порозуміння, починаючи з жовтня 2010 року.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ, ДОСЯГНУТИ З ЖОВТНЯ 2010 РОКУ

1 лютого 2011 року Україна приєдналась до Енергетичного Співтовариства. Це стало дуже важливим кроком на шляху інтеграції енергетичного сектору України до енергетичного сектору ЄС.

На початку 2011 року Українська сторона почала роботу із перегляду своєї Енергетичної стратегії до 2030 року, яку було прийнято у 2006 році. Важливим фактором є те, що нова Енергетична стратегія має комплексний характер, є

життєздатною, ґрунтуючись на якісних даних і підвищуючи рівень енергетичної безпеки України, а також враховує зобов'язання України, прийняті під час вступу до Енергетичного Співтовариства. В разі необхідності Європейський Союз також готовий надати допомогу і підтримку Міністерству енергетики і вугільної промисловості України, а також брати участь в консультаційному процесі підготовки стратегії. Цьому також має сприяти проведення в Україні поглибленого аналізу, запланованого Міжнародним енергетичним агентством при фінансовій підтримці з боку Комісії.

У цьому контексті буде важливим активізувати діяльність різних робочих груп, які здійснюють моніторинг виконання Меморандуму про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі.

1. ДОРОЖНЯ КАРТА У СФЕРІ ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ

Після успішного завершення спільнотного проекту з оцінки ядерної безпеки українських атомних електростанцій Європейська Комісія-Міжнародне агентство з атомної енергії-Україна, який стартував у грудні 2007 року, НАЕК "Енергоатом" розпочала впровадження Комплексної програми з підвищення ядерної безпеки українських атомних електростанцій ("Зведені програми підвищення безпеки"). У рамках цієї Програми увага приділятиметься виконанню вимог, встановлених українськими регулятивними органами, враховуючи результати спільної оцінки ЄК-МАГАТЕ-Україна.

За оцінками НАЕК "Енергоатом" витрати на підвищення безпеки АЕС складуть приблизно 1,2 млрд. євро. Для того, щоб Програму можна було реалізувати протягом розумного строку (із завершенням до 2017 року),⁶ НАЕК "Енергоатом" подала заявку на отримання кредитів "Євратору" та ЄБРР. Заявка наразі вивчається, а комплексну експертизу ("due diligence") планується завершити до середини 2012 року.

Тим часом НАЕК "Енергоатом" почала реалізовувати низку заходів, передбачених Програмою, використовуючи для цього свої власні ресурси. Так у 2010 році на "Зведену програму підвищення безпеки" компанія витратила близько 300 млн. грн. (28.3 мільйонів Євро), а у 2011 році планує витратити близько 1,507 млн. грн. (142.3 мільйонів Євро).

Після аварії на першому блоці АЕС "Фукусіма" Україна вирішила провести позачергову цільову оцінку безпеки ("стрес-тести") на своїх атомних станціях, беручи до уваги технічні умови, схвалені Європейською Комісією та Європейською групою регуляторів у сфері ядерної безпеки (ENSREG) 24 травня 2011 року. Співпраця України з ЄС має на меті вироблення послідовного підходу до розв'язання питань ядерної безпеки в країнах ЄС та в країнах-сусідах ЄС. Україна подала до Європейської Комісії попередній звіт про проведення стрес-тестів. Національний звіт буде подано до кінця 2011 року відповідно до графіку, узгодженого з країнами-членами ЄС. Результати оцінки безпеки будуть враховані у процесі реалізації Зведені програми підвищення безпеки.

26 квітня 2011 року Україна відзначила 25-ту річницю аварії на Чорнобильській АЕС, яка набула несподіваного міжнародного розголосу після аварії на АЕС "Фукусіма". У рамках цих заходів Україною та країною, що головує у "Великій вісімці", за співпраці з Європейською Комісією було організовано Конференцію з оголошення внесків, яка мала на меті залучити додаткові кошти, необхідні для завершення основних проектів, що стосуються Чорнобильської АЕС. Конференція пройшла велично успішно – було задекларовано необхідні 740 млн. євро. Донори зобов'язались зробити внесок у розмірі

550 млн. євро (з яких 122 млн. євро внесе ЄС, а 41 млн. дол. США – Україна), який буде доповнено внеском ЄБРР на суму 190 млн. євро (виділених з чистого доходу ЄБРР).

Здійснюються роботи щодо удосконалення законодавства України у сфері використання ядерної енергії з урахуванням міжнародних зобов'язань України та його адаптації до законодавства Європейського Союзу.

Продовжується реалізація проектів співробітництва Європейського Союзу і України у сфері ядерної безпеки (INSC), як важливого інструменту підвищення безпеки АЕС та поводження з радіоактивними відходами.

2. ДОРОЖНЯ КАРТА ЩОДО ІНТЕГРАЦІЇ РИНКІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ТА ГАЗУ

У лютому 2011 року Україна стала повноправним членом Енергетичного Співтовариства, завдяки чому географічна територія Співтовариства зросла більш ніж удвічі, а населення – утрічі.

Беручи до уваги те, що термін виконання наступної низки зобов'язань у рамках Енергетичного Співтовариства встановлено на 1 січня 2012 року, і ці зобов'язання стосуються, серед іншого, відкриття ринків електроенергії та газу для непобутових споживачів, розмежування за видами економічної діяльності та надання доступу третім сторонам, для України важливо забезпечити подальший поступ у виконанні вже прийнятих нею зобов'язань. У цьому зв'язку Україна має якомога скоріше узгодити з Секретаріатом Енергетичного Співтовариства План дій та Дорожню карту щодо впровадження енергетичного законодавства ЄС у рамках Договору про Енергетичне Співтовариство, відповідно до розпорядження щодо впровадження Плану заходів з виконання зобов'язань у рамках Енергетичного Співтовариства, схваленого Кабінетом Міністрів у серпні 2011 року. На порядку денному залишається виконання значного обсягу робіт з підготовки та прийняття законів, вторинного законодавства та регулятивних норм, що має відбуватися у вигляді належних консультацій із секретаріатом Енергетичного Співтовариства. Суттєва підтримка у виконанні цього відповідального завдання надається Україні Європейським Союзом, зокрема, у рамках проекту додаткової технічної допомоги до Програми бюджетної підтримки, який було розпочато у березні 2010 року. Нещодавно було подовжено строки виконання проекту й збільшено його бюджет.

Водночас існує нагальна потреба у забезпеченні Україною взаємодії з усіма зацікавленими агентствами у рамках Енергетичного Співтовариства. Разом з цим має бути створена потужна структура, яка координуватиме діяльність донорів з метою ефективного планування допомоги та запобігання дублюванню заходів, що проводяться донорами. Таким чином на перший квартал 2012 року буде заплановано проведення засідання з питань координації донорської діяльності з тим, щоб розглянути, зокрема, питання щодо складання карти всієї допомоги.

Необхідно вжити подальших заходів, націлених на забезпечення фінансової життєздатності НАК "Нафтогаз України" шляхом встановлення відповідного рівня тарифів, в тому числі для побутових споживачів, а також поліпшення показників оплати за спожитий газ. Для побутових споживачів дедалі більшого значення набуває питання створення/підсилення системи соціального захисту та важливість забезпечення подальшої реалізації програми встановлення індивідуальних газових лічильників з метою посилення контролю за оплатою спожитого газу та підвищення тарифів. Що стосується обліку газу, то для визначення обсягу інвестицій, необхідних для забезпечення усіх споживачів лічильниками, можна було б передбачити співірацію між Європейським Союзом та міжнародними фінансовими організаціями.

14 вересня 2011 року, після дворічного періоду реалізації, було завершено проект твіннінгу "Посилення регуляторної та юридичної спроможності НКРЕ щодо регулювання газового сектору". Даний проект значно сприяв виконанню Україною низки своїх зобов'язань у рамках Енергетичного Спітовариства, зокрема, що стосується Закону "Про газ" та початку відкриття газового ринку, яке планується повністю завершити до 2015 року. Цей проект твіннінгу також надав неоцінну допомогу НКРЕ та працівникам Комісії у розбудові її потенціалу як Регулятивного органу, впровадженні передового досвіду та гармонізації з положеннями Директиви ЄС 2003/55/ЕС.

ЄС виділів додатковий бюджет у розмірі майже 600 тис. євро на виконання нового проекту твіннінгу "Надання підтримки НКРЕ у процесі впровадження законодавства у газовій галузі відповідно до положень Енергетичного Спітовариства". Як результат, який обов'язково має бути досягнуто за цим проектом, передбачається розроблення проекту вторинного законодавства у відповідності до Директиви ЄС 2003/55/ЕС, у тому числі стосовно відкриття ринку газу та надання доступу третім сторонам.

Незважаючи на це, певні занепокоєння викликає відсутність поступу у впровадженні законодавства, яке б надавало НКРЕ необхідний рівень незалежності відповідно до вимог законодавства Енергетичного Спітовариства. Так проект Закону України "Про державне регулювання в енергетиці" розробляється з 2007 року, і на цей момент його все ще не прийнято. Отже вкрай необхідно забезпечити поступ у прийнятті цього закону, який надасть НКРЕ реальну незалежність. Крім того, прийняття цього закону є важливим з точки зору виконання Україною своїх зобов'язань у рамках Енергетичного Спітовариства. Закон "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо національних комісій, що здійснюють державне регулювання природних монополій, у сфері зв'язку та інформатизації, ринків цінних паперів і фінансових послуг", прийнятий у серпні 2011 року, цієї проблеми не розв'язав. Важливо забезпечити проведення консультацій з Європейською Комісією щодо проекту закону перед його поданням до Кабінету Міністрів України.

Проект Закону "Про засади функціонування ринку електричної енергії" до подання на розгляд має бути доопрацьовано і узгоджено з Секретаріатом Енергетичного Спітовариства.

Важливо забезпечити належний рівень корпоратизації та прозорості в газовій та інших галузях енергетичного сектору у відповідності до "Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях" (ІЗПВГ). Так у рамках зазначеної ініціативи були внесені зміни до законодавства України у сфері розкриття інформації, зокрема, було прийнято Закон України "Про доступ до публічної інформації". Концептуальний документ, підготовлений Світовим банком та Європейською Комісією з метою підтримки корпоратизації та реструктуризації НАК "Нафтогаз України", а також підтримки створення Групи управління проектом, також передбачає надання допомоги Україні у досягненні чотирьох показників ІЗПВГ, відповідно до взятих зобов'язань.

11 квітня 2011 року Уряд України оголосив про плани приватизації в енергетичній галузі, перші результати якої було оголошено наприкінці листопада 2011 року Україна також має бути запікаєна у залученні стратегічних міжнародних інвесторів, які могли б виявити інтерес до модернізації об'єктів інфраструктури. Зокрема, йдеться про те, аби забезпечити виконання енергогенеруючими потужностями, що працюють на вугіллі, вимог Директиви ЄС щодо великих спалювальних установок (Україна під час вступу до Енергетичного Спітовариства взяла на себе зобов'язання виконати ці вимоги у термін до 1 січня 2018 року).

31 березня 2011 року Міністерство економіки Молдови разом з Міністерством енергетики та вугільної промисловості України та Міністерством економіки, торгівлі та

ділового середовища Румунії подали на розгляд заявку на великомасштабний проект "Техніко-економічне вивчення щодо синхронного підключення енергосистем України та Молдови до Континентальної європейської енергетичної системи ENTSO-E" у рамках спільної заявки України та Молдови на вступ до ENTSO-E (Європейської мережі операторів систем електропередач, організації-правонаступниці UCTE). У травні 2011 року Спільний керівний орган Спільної програми заходів Румунії-України-Республіки Молдова на період 2007-2013 роки схвалив резюме проекту. Наразі повний комплект документів було представлено для затвердження Спільному комітету моніторингу програми під час засідання, яке відбулося 15 листопада в Кишиневі. Очікується, що збоку Європейської Комісії він буде затверджений після внутрішніх консультацій із всіма відповідними службами. Передбачений строк виконання проекту – 30 місяців.

Було завершено роботу проекту, фінансованого коштом ЄС та адмініструванням якого опікувався ЄБРР, щодо корпоратизації Укренерго. Цей проект відкриє можливість внесення подальших змін до законодавства.

3. ДОРОЖНЯ КАРТА ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ БЕЗПЕКИ ЕНЕРГОПОСТАЧАННЯ ТА ТРАНЗИТУ ВУГЛЕВОДНИВ

Поступ у модернізації газотранзитної системи України з метою забезпечення її здатності надавати ефективні, прозорі та якісні транзитні послуги, є важливим і актуальним питанням, яке залишається пріоритетним у контексті співпраці між ЄС та Україною в енергетичній галузі.

Було досягнуто подальшого поступу у виконанні Спільної декларації від 23 березня 2009 року Спільної міжнародної конференції Україна-ЄС з питань модернізації газотранзитної системи. 26 січня 2011 року, напередодні приєднання України до Договору про Енергетичне Співтовариство, відбулась нарада Технічного координаційного бюро, створеного після проведення зазначеної Конференції (до складу якого увійшли представники НАК "Нафтогаз України", ЄС, ЄІБ, Світового банку та ЄБРР).

До кінця 2011 року буде завершено роботу з проведення технічно-економічного вивчення та оцінки технічних і соціальних наслідків модернізації ГТС України та підземних сховищ газу. Вартість цього вивчення склала 2,5 млн. євро, а кошти на його проведення були виділені Європейським Союзом у рамках Інвестиційного фонду сусідства. Вимога щодо проведення зазначеного вивчення була висунута міжнародними фінансовими організаціями у рамках їхньої комплексної експертизи (due diligence). Вивчення також окремо передбачає проведення аналізу запропонованого Україною проекту із прискореними темпами реалізації "Реконструкція лінійних споруд газопроводу "Уренгой-Помари-Ужгород (1-ша черга)". 19 липня 2011 року в Україні почався виконуватись перший комплекс робіт з модернізації, який безпосередньо фінансує Українська сторона.

Визнаючи, водночас, нагальну потребу у подальшому реформуванні газового сектора для забезпечення незалежності оператора газотранспортної системи України що стосується його юридичного статусу, організації, прийняття рішень та ведення обліку, а також забезпечення прозорості та відкритості позичальника відповідно до *acquis* ЄС та Спільної декларації Спільної конференції, що відбулась у березні 2009 року, Європейська Комісія та Світовий банк підготували спільний концептуальний документ, в якому детально викладена їхня пропозиція щодо надання подальшої технічної допомоги. Міністерство енергетики та вугільної промисловості України в даний час опрацьовує цю пропозицію та збирається надати позитивну відповідь щодо запропонованого ЄС та Світовим Банком Траст Фонду до кінця року. Зазначена технічна допомога, яку фінансуватиме ЄС і реалізовуватиме Світовий банк, передбачає

не лише підвищенню прозорості фінансової системи НАК "Нафтогаз України", корпоратизацією та реструктуризацією компанії відповідно до *acquis* ЄС, але й сприяння Україні в опрацюванні технічних аспектів програми модернізації шляхом підтримки Групи реалізації проекту. Було розроблено Технічне завдання щодо надання технічної допомоги у корпоратизації та реструктуризації НАК "Нафтогаз України", а також щодо підтримки створення Групи реалізації проекту. Схвалення як Технічного завдання, так і загальної концепції Українською стороною дозволить активізувати процес надання цієї допомоги, яка, слід зауважити, незначною мірою дублюватиме роботу, що виконується консультантами, залученими Українською стороною.

Із внесенням змін до Закону "Про угоди про розподіл продукції" у червні 2011 року, зокрема, включення до нього "стабілізаційного положення", яке передбачає збільшення частки участі міжнародних компаній, поліпшився інвестиційний клімат в українському видобувному секторі. Подальший поступ щодо забезпечення прозорості наявних даних і більш чітких тендерних процедур забезпечать умови для більш швидкого розвитку українського видобувного сектору і, таким чином, підвищить рівень безпеки енергопостачання України.

У вересні 2011 року Урядом України було оголошено тендер на проведення попереднього техніко-економічного вивчення проекту, що стосується [постачання] зрідженого природного газу (ЗПГ). Дане вивчення планується завершити на початку 2012 року. Проект будівництва терміналу з регазифікації з перепускою спроможністю до 10 млрд. кубічних метрів на рік є одним з десяти масштабніших національних проектів України.

У березні 2011 року було завершено надання технічної допомоги НАК "Нафтогаз України" щодо сертифікації та комерціалізації метрологічного газопроводу у Центрі метрології газу в місті Боярка. У рамках наданої допомоги організовувались спеціальні тренінги з питань метрології та контролю якості, які дозволили передати працівникам Центру необхідні знання та досвід. Було розроблено бізнес-план щодо надання послуг з метрології газу у регіоні, а також проведено комплексне маркетингове дослідження. Також, у рамках окремого контракту на поставку, була поставлена суттєва частина метрологічного обладнання, якого бракувало Центру, причому калібрування пересувних еталонів, встановлених у Центрі, було проведено у Німеччині. Було підготовлено докладний кінцевий звіт з аудиту вимірювального трубопроводу, завдяки чому керівництво НАК "Нафтогаз України" отримало детальну "дорожню карту" щодо подальшої роботи, яку потрібно провести для міжнародної сертифікації Центру. Українська сторона підтвердила свій намір завершити роботи, що зараз проводяться у Центрі, та забезпечити його функціонування у повному обсязі впродовж 2012 року.

Що стосується запланованого розширення комплексу послуг, що надаються Центром, та включення до нього метрології нафти та нафтопродуктів, а також організації спеціальних тренінгів у цій сфері, то у вересні 2009 року було розпочато окремий проект, який планується завершити до кінця 2011 року. Перші результати проекту були презентовані 25-26 жовтня 2011 року і позитивно сприйняті його бенефіціаром.

У грудні 2009 року Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням схвалив Концепцію створення в Україні мінімальних національних запасів нафти та нафтопродуктів на період до 2020 року. На сьогодні у Міністерстві енергетики та вугільної промисловості України опрацьовується Закон України "Про мінімальні запаси нафти та нафтопродуктів". Ця робота, головним чином, спрямована на визначення джерел фінансування системи створення мінімальних запасів нафти, методології створення запасів і річних планів накопичень. ЄС готовий надати свої коментарі до законопроекту, як тільки роботу над ним буде закінчено, а також запропонувати подальшу допомогу, якщо це буде необхідно. Також потрібно провести додаткову

роботу для приведення стандартів якості нафтопродуктів в Україні у відповідність до стандартів ЄС і міжнародних стандартів, а також для забезпечення застосування необхідних засобів контролю якості нафтопродуктів та їхньої відповідності засобам, що застосовуються в ЄС.

4. ДОРОЖНЯ КАРТА ДЛЯ ВУГЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Програма підтримки політики у вугільній галузі, розроблена спільно з Міністерством вугільної промисловості України, стартувала 1-го вересня 2008 року і виконувалась впродовж наступних двох з половиною років, після чого строки її виконання було подовжено до 30 червня 2011 року. Програма включала п'ять основних компонентів:

- i) розбудова інституційного потенціалу вугільної галузі України;
- ii) розроблення Генерального плану розвитку вугільної промисловості України;
- iii) надання допомоги у розробленні відповідних інструментів, заходів та стратегій підтримки соціальних наслідків реструктуризації вугільної галузі;
- iv) підтримка у підвищенні рівня безпеки праці на вугільних шахтах;
- v) проведення комплексного вивчення забруднених територій, підготовка пропозицій щодо заходів з відновлення цих територій та організація підготовки спеціалістів.

Наприкінці 2010 року у рамках ініційованої Президентом адміністративної реформи Міністерство вугільної промисловості України було об'єднано з Міністерством палива та енергетики України, у результаті чого утворилось Міністерство енергетики та вугільної промисловості України. Це надало новий імпульс проведенню реформ у галузі. У цьому контексті 22 червня 2011 року було проведено підсумкову нараду Організаційного комітету та заключну конференцію. Бенефіціаром було затверджено головний підсумок Програми – Генеральний план реструктуризації вугільної промисловості на період 2012-2017 роки. Проте, Бенефіціаром було підтверджено, що для реалізації Плану необхідно передбачити більш тривалий термін.

У 2011 році розпочато реалізацію основних положень Генерального плану розвитку вугільної промисловості України. Так, Міністерством енергетики та вугільної промисловості України з врахуванням рекомендацій Проекту «Програма підтримки вугільного сектору в Україні», що фінансується Європейським Союзом, підготовлено перший комплект документів, направлених на структурні реформи у вугільній галузі, зокрема, підготовлені і Кабінетом Міністрів України прийняті розпорядження «Про схвалення Концепції переходу на біржову форму продажу вугілля» та «Про ліквідацію деяких збиткових вугледобувних підприємств». Подальше виконання рекомендацій Генерального плану буде здійснюватись впродовж 2012 року.

Один з компонентів проекту «Програма підтримки вугільного сектору в Україні», фінансованого Європейським Союзом, спрямовано на підвищення безпеки та гігієни праці на вугільних шахтах України (Компонент Д). Результати цієї роботи презентовано 22 червня 2011 року на підсумковій конференції за участю Держгіпромнагляду України і Міненерговугілля України.

Міністерством енергетики та вугільної промисловості України, а також Держгіпромнаглядом України було заявлено про необхідність подальшої допомоги ЄС вугільній галузі України, зокрема, що стосується реалізації пілотних проектів у рамках Генерального плану, а також вирішення комплексних проблем, пов'язаних із закриттям великої кількості вугільних шахт і з безпекою шахт.

Окрім Програми підтримки політики у вугільній галузі 2011 року в рамках Тематичної програми ЄС у сфері охорони довкілля та раціонального розпорядження природними ресурсами, включаючи енергетичні (ТПДПР), було розпочато два проекти, а саме:

- "Демонстрація, розповсюдження та впровадження Технології чистого вугілля (ТЧВ) та уловлювання та зберігання вуглецю (УЗВ) в Україні", спрямованого на розвиток та поширення в Україні технологій "чистого вугілля", а також інвентаризацію великих джерел викидів діоксиду вуглецю та їхніх джерел поглинання.
- "Низьковуглецеві технології для промислових регіонів України", переважно спрямованого на поширення технологій уловлювання та зберігання вуглецю (УЗВ) і створення кадастру потенційних майданчиків для впровадження цих технологій в Україні.

Протягом 2011 року було організовано низку заходів у рамках Інструмента технічної допомоги та обміну інформацією (ТАІЕХ). На прохання Міністерства енергетики та вугільної промисловості України у травні місяці було організовано навчальну поїздку до Саарбрюккена, Німеччина, для ознайомлення із сучасними енергоефективними технологіями виконання гірничих робіт. Також у травні, разом з Державним науково-дослідним інститутом геології було проведено семінар з питань раціонального використання корисних копалин. На прохання Державного комітету з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду в червні місяці в Києві було проведено семінар з питань гігієни та охорони праці під назвою "Рамкова директива та її впровадження", а у вересні було організовано навчальну поїздку до Катовіце, Польща, присвячену питанням державного гірничого нагляду.

5. ДОРОЖНЯ КАРТА У СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

За останні чотири роки питоме енергоспоживання в Україні залишається на стабільному і відносно високому рівні. Зважаючи на підвищення цін на енергію Україною вживалися деякі заходи щодо стимулювання підвищення енергоефективності, що сприятиме становленню України як держави з енергоефективною економікою. Але офіційна статистика не підтверджує трансформацію цих зусиль у ефективне скорочення споживання.

На політику енергоефективності вплинула адміністративна реформа, розпочата у грудні 2010 року. У рамках проведення цієї реформи Національне агентство з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів України (НАЕР) було перейменовано на Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України (Держенергоефективності України), діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Першого віцепрем'єр-міністра України – міністра економічного розвитку та торгівлі.

Існує потреба у розбудові загальної інституційної бази, яка б забезпечувала підтримку розвитку енергоефективності в Україні: наразі, дійсно, переглядається роль, функції та ресурси агентства, маючи на меті розширити коло його повноважень щодо планування та втілення стратегій у сфері енергоефективності та відновлюваних джерел енергії у відповідності до передового досвіду ЄС. Держенергоефективності України також отримало завдання щодо впровадження системи енергетичного менеджменту та системи моніторингу показників енергоефективності. Крім того, Агентство відповідає за адаптацію національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Наразі Держенергоефективності України здійснює переход від застосування примусових підходів, державного нагляду (контролю) та економічних санкцій у сфері енергоефективності до заохочувальних підходів, побудованих на засадах державно-

приватного партнерства, а також впроваджує спеціальну систему, яка сприятиме запровадженню ринкових принципів у цій сфері та забезпечення державного стимулювання суб'єктів господарювання до енергоефективності.

Закон України "Про енергозбереження", прийнятий у 1994 році, є застарілим і має бути переглянуто. Проект нового Закону України "Про ефективне використання енергетичних ресурсів" визначить правові принципи діяльності у сфері енергоефективності, маючи на меті створення економічних та організаційних умов, необхідних для ефективного та економного використання паливно-енергетичних ресурсів. Вказаний законопроект включає низку положень Директиви ЄС 2001/31 щодо енергетичних послуг, але, разом з цим, залишає поза увагою деякі важливі аспекти, такі як встановлення національного показника підвищення рівня енергоефективності, положення щодо підготовки Національного плану дій у сфері енергоефективності та врахування критеріїв енергоефективності під час здійснення державних закупівель.

З метою впровадження державної політики у сфері енергоефективності та зменшення національного показника питомого енергоспоживання було розроблено і затверджено Кабінетом Міністрів України 1-го березня 2010 року "Державну цільову економічну програму енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на період 2010-2015 роки". Зазначена Програма визначає пріоритети у сфері енергоефективності на період 2010-2015 роки. Порівняно з базовим 2008 роком, до 2015 року передбачається зменшити рівень енергоємності в Україні на 20%, обсяги шкідливих викидів у навколишнє середовище на 15%, а втрати тепла у житловому секторі планується скоротити на 50% шляхом модернізації систем теплопостачання.

У 2011 році на реалізацію цієї програми з державного бюджету передбачалось виділити 910 млн. грн. (блíзько 90 млн. євро). Це включає різні механізми стимулювання та інвестиції, пов'язані з проведенням заходів енергоефективності у більшості галузей економіки. Проте, зараз здається, що більшість наявних коштів буде використано на фінансування інфраструктури, пов'язаної з відновлюваними джерелами енергії, зокрема, з реконструкцією та будівництвом електромереж для під'єднання джерел відновлюваної енергії до магістральної електромережі. 29 червня 2011 року Кабінет Міністрів України прийняв рішення щодо фінансування шести ліній електропередач за рахунок коштів "Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на період 2010-2015 роки". Еволюція пріоритетів та виділення ресурсів на наступному етапі має підлягати ретельному моніторингу та аналізу.

Вступивши у лютому 2011 року до Енергетичного Співтовариства, Україна взяла на себе низку зобов'язань у сфері енергоефективності:

- підготовка Національного плану заходів з енергоефективності;
- у цьому році має бути підготовлено дорожню карту з енергоефективності 2011 року щодо впровадження таких директив:
 - а) Директива 2006/32/ЕС щодо ефективності кінцевого використання енергії та енергетичних послуг;
 - б) Директива 2010/31/EU щодо снергоефективності будівель;
 - в) Директива 2010/30/EU щодо маркування енергетичних продуктів.

Представники Держенергоефективності України відвідали кілька нарад Робочих груп Енергетичного Співтовариства з питань енергоефективності та відновлюваних джерел енергії, і, отже, зараз повинні бути повністю ознайомлені з новими зобов'язаннями. Таким чином у 2012 році очікується досягти певного поступу, зокрема, беручи до уваги те, що наразі готується проект твіннінгу, який передбачає надання Україні допомоги у цій сфері.

Хоча мета державної політики в цій сері полягає в досягненні в 2015 році 10% долі відновлюваних джерел енергії в загальному обсязі виробництва електроенергії в країні. В 2010 році частина відновлюваних джерел енергії становила тільки 0.13%, і очікується, що в 2011 вона буде 0.19%. Планується збільшити цей показник в 2012 році до 0.53%. Станом на жовтень 2011, встановлена потужність відновлюваних джерел енергії становила 117.5 мегават для вітряних електростанцій, 104 мегавати малих гідроелектростанцій та 60 мегават сонячних. Величезний потенціал, що має Україна в сфері біомаси залишається цілком невикористаним. Станом на 1 листопада 2011 року, встановлена потужність відновлюваних джерел енергії становила для: - вітряних електростанцій – 114,27 МВт; для малих гідроелектростанцій – 73,53 МВт; сонячних електростанцій – 108,44 МВт.

З метою гармонізації законодавства України з нормами Європейського Союзу, зокрема з Директивою Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу від 27 вересня 2011 року № 2001/77/ЄС щодо сприяння виробництву електроенергії з відновлюваних енергетичних ресурсів, Держенергоефективності розробило проект Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлюваних джерел енергії", який буде надано Європейській Комісії.

В Україні розпочато реалізацію декількох масштабних проектів виробництва електроенергії з відновлюваних джерел: парків вітряних електростанцій «Новоазовський» загальною проектною потужністю 107,5 мегават та «Очаківський» загальною проектною потужністю 300 мегават. Існе також проект вітряного парку «Приазовський», який за планами матиме загальну потужність 500 мегават. Продовжується будівництво парку сонячних установок «Перово», загальна потужність якого становить 60 мегават. Проте найбільш вагомим внеском у розвиток енергії з відновлюваних джерел є завершення будівництва в 2011 році сонячної електростанції «Охотніково», потужність якої доведено до 80 мегават, що робить її найбільш потужною фотогальванічною установкою в Центральній та Східній Європі.

Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України планує в рамках власного проекту "Енергія природи" зібрати кошти для майбутнього розширення потужностей вітряних та сонячних електростанцій до 2 гігават, що означає, що завдання щодо 10% відновлюваних джерел енергії в 2015 році залишатиметься досить складним з точки зору реалізації.

Головним інструментом сприяння розвитку відновлюваної енергетики в Україні залишаються зелені тарифи. Україною було зазначено, що в 2011 році Парламентом і Регулятором прийнято рішення, що спрощують систему видачі ліцензій і дозволів в сфері відновлюваної енергетики.

Держенергоефективності України також надає компаніям, що працюють в сфері відновлюваних джерел енергії, через звільнення від сплати податків цілий ряд стимулів (звільнення від сплати митних зборів і ПДВ для певного переліку обладнання, а також зменшення ставки корпоративних податків).

З метою забезпечення приєднання відновлюваних потужностей до загальної мережі, в рамках "Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних

видів палива на період 2010-2015 роки" заплановано фінансування будівництва високовольтних повітряних ліній.

Надзвичайно важливо забезпечити чесний і прозорий доступ до заходів заохочення до розвитку відновлюваних джерел енергії в Україні.

6. ПІДТРИМКА З БОКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ

a) Бюджетна підтримка.

У рамках Річної програми дій ЄІСП 2007 року для України було створено програму підтримки енергетичної галузі загальною вартістю 87 млн. євро (82 млн. євро з яких передбачалось надати у вигляді бюджетної підтримки). Мета цієї програми полягала у наданні фінансової підтримки реалізації положень Меморандуму про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі. Перший транш за цією, що являє собою загальний фіксований транш у розмірі 40 млн. євро на бюджетну підтримку, отримано у 2009 році. У вересні 2011 року Урядом України було подано заявку на виплату змінного траншу в розмірі 42 млн. євро, який безпосередньо пов'язаний із поступом в енергетичній галузі. Наразі проводиться оцінка цієї заявки, і, виходячи з результатів, досягнутих у виконанні передбачених програмою показників, Європейською Комісією буде прийнято рішення щодо суми, яка підлягає виплаті.

У рамках Річної програми дій ЄІСП 2008 року для України було створено програму підтримки енергетичного сектора загальною вартістю 70 млн. євро (63 млн. євро бюджетної підтримки та 7 млн. євро додаткова підтримка). Ця програма спрямована на підтримку державних реформ у сфері енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії. Угода про фінансування цієї програми була підписана у листопаді 2009 року, а у вересні 2011 року – як результат внесення деяких позитивних змін до закону про державні закупівлі – виплачено фіксований транш у розмірі 31 млн. євро. У вересні 2011 року Урядом України також було подано заявку на виплату першого змінного траншу у розмірі 16 млн. євро. Наразі Європейська Комісія здійснює оцінку цієї заявки.

Було проведено оцінку програми підтримки енергетичної галузі 2007 року, причому складений звіт залишає відкритою можливість для проведення заходів, які б доповнювали програму секторальної бюджетної підтримки у сфері енергетики.

b) Технічна допомога

Представництво ЄС і Держенергоефективності також тісно співпрацюють у процесі підготовки технічного завдання для проекту технічної допомоги у рамках програми підтримки енергетичної галузі, який спрямовано на розв'язання питань енергоефективності й має розпочатись у четвертому кварталі 2011 року; також триває співпраця з підготовки проекту твіннінгу, націленого на виконання зобов'язань з енергоефективності, взятих Україною у контексті її вступу до Енергетичного Співтовариства.

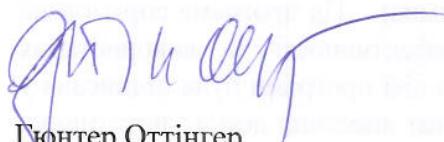
c) Східноєвропейське партнерство з питань енергоефективності та навколошнього середовища

21 квітня 2011 року відбулась перша зустріч Координаційної Групи Фонду E5P¹. ЄС взяв на себе зобов'язання внести до фонду 40 млн. євро, причому 10 млн. з цієї суми сплачено у грудні 2010 року, а другий платіж у розмірі 15 млн. євро заплановано здійснити у грудні 2011 року. Було презентовано низку перспективних для України

¹ E5P: 26 листопада 2009 року у Стокгольмі Східноєвропейське партнерство з питань енергоефективності та навколошнього середовища провело конференцію з оголошення внесків

проектів. Основні проблемні питання, які обговорювались під час проведення першої зустрічі, а саме: внесення змін до Бюджетного кодексу, які б дозволили муніципальним органам України брати участь у програмі, та сплата Україною внеску до Фонду, були розв'язані впродовж першого тижня липня 2011 року: внесок України: перший транш складає 2,00 млн. євро перший внесок України до Фонду У5Р складає 2, млн. євро і було сплачено 13 жовтня 2011 року. Перше засідання Асамблеї Вкладників фонду відбулося 10-11 листопада 2011 року у м Лондон. Асамблея затвердила фінансування першого блоку муніципальних проектів, на загальну суму 137,15 млн євро, в тому числі 31,1 млн євро багатосторонній донорський Грантової допомоги зосередженої на питаннях модернізації комунальних теплових систем, та наголосила на необхідності постійного політичного діалогу з Україною щодо відповідної політики у галузі енергоефективності.

Дата підписання:

П'юнтер Оттінгер
Комісар ЄС з енергетичних
питань

Юрій Бойко
Міністр енергетики та
вугільної промисловості
України